

Qompas (voortgezet onderwijs)

Burgerschap monitoren begint bij de vraag wat een school wil bereiken. Dat zeggen Cindy Beemsterboer en Karen Jukes van Qompas, dat scholen begeleidt bij het versterken van loopbaanontwikkeling en burgerschap. Zij merken dat veel scholen meteen zoeken naar een meetinstrument, terwijl de basis elders ligt: in een gezamenlijk antwoord op de vraag waarom burgerschap op die school belangrijk is en wat leerlingen daarvan moeten leren. Vanuit die visie formuleer je doelen, kies je thema's en bepaal je wat zinvol is om te monitoren en hoe.

Dat is volgens Beemsterboer en Jukes geen taak voor één coördinator of maatschappijleerdocent, maar een gezamenlijke opdracht. Burgerschap werkt alleen als het gedragen wordt door de hele school. Daarom adviseren zij om een werkgroep samen te stellen waarin leraren, mentoren en teamleiders vertegenwoordigd zijn, en om leerlingen vanaf het begin te betrekken. In zo'n groep ontstaat een gedeelde taal en een realistisch beeld van wat er leeft. De visie krijgt zo aansluiting bij de praktijk, bij de leerlingen en bij de omgeving van de school.

De context bepaalt mede de invulling. Een stedelijke school heeft vaak vanzelf te maken met culturele diversiteit; in een dorp moet je die diversiteit soms bewust opzoeken. Ook sociaal-demografische factoren en de identiteit van de school spelen mee. Door die werkelijkheid mee te nemen in de visie en de leerdoelen, voorkom je dat burgerschap een los programma wordt dat bovenop het bestaande onderwijs ligt.

Met en monitoren komt pas daarna. Beemsterboer en Jukes waarschuwen voor de valkuil van het afvinken: burgerschap is geen dossier voor de inspectie, maar onderdeel van de ontwikkeling van leerlingen. Monitoring moet ondersteunend zijn, niet leidend. Begin klein, adviseer zij. Formuleer een beperkt aantal leerdoelen, sluit aan bij wat de school al gebruikt voor kwaliteitszorg en zorg dat de werkwijze uitvoerbaar is. Leraren hebben weinig ruimte, dus instrumenten moeten licht en direct toepasbaar zijn in de lespraktijk.

Bij Qompas ontwikkelden ze een burgerschapsdossier dat leerlingen helpt hun ervaringen vast te leggen en te koppelen aan persoonlijke ontwikkeling. Het dossier combineert kwalitatieve elementen – reflecties, gesprekken, ervaringen – met kwantitatieve meetmomenten waarin de

Cindy Beemsterboer en Karen Jukes

Burgerschap is geen dossier voor de inspectie, maar onderdeel van de ontwikkeling van leerlingen

ontwikkeling van burgerschapscompetenties met rubrics wordt gevolgd. Zo ontstaat een doorlopende ontwikkelingslijn waarin groei zichtbaar wordt.

Burgerschap leer je niet uit een boekje, zeggen ze, maar in de praktijk: bij een klasproject in de wijk, een debat, een bezoek aan de Tweede Kamer. Die ervaringen krijgen pas waarde als leerlingen erover praten en vastleggen wat ze hebben geleerd over zichzelf, anderen en de samenleving.

Volgens Beemsterboer en Jukes ligt de kracht in de samenhang tussen burgerschap en loopbaanontwikkeling. Beide gaan over zelfinzicht, identiteit en betekenisvol handelen. Wie inzicht heeft in drijfveren, ziet ook mogelijke bijdragen aan de omgeving. Het burgerschapsdossier helpt scholen die ontwikkeling zichtbaar te maken voor leerlingen, leraren en schoolleiding. Daarmee wordt monitoren geen verplicht nummer of een doel op zich, zegt Beemsterboer tot slot. "Maar het is een middel om onderwijs te verbeteren en leerlingen te laten groeien als mens en burger."

Meer weten over Qompas? Scan de QR-code.

